

Andragoškega centra Slovenije

77. Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva

Pri nas se izobrazbena struktura delovno aktivnih prebivalcev, starih 25-64 let, izboljšuje. Delež nizko izobraženih (z največ končano osnovno šolo) se je od pričetka krize zmanjšal in je nižji od povprečja EU. Na zmanjšanje deleža je vplivalo veliko zmanjšanje aktivnosti v gradbeništvu in predelovalnih dejavnostih, kjer je zaposlena zlasti nižje izobražena delovna sila. Zmanjšal se je tudi delež srednješolsko izobraženih, ki je višji od povprečja EU. Tradicionalno nizek delež nizko izobraženih in visok delež srednješolsko izobraženih sta povezana predvsem z visoko vključenostjo mladih v srednješolsko izobraževanje in visoko stopnjo dokončanja tega izobraževanja ter z vključenostjo odraslih v srednješolsko izobraževanje. Povečal se je le delež terciarno izobraženih in se precej približal povprečju EU. Izboljševanje izobrazbene strukture delovno aktivnih prebivalstva je v veliki meri povezano z visoko vključenostjo mladih in vključenostjo odraslih v izobraževanje in z demografskim učinkom (s prehajanjem mlajših starostnih skupin prebivalcev, ki so bolj izobražene kot starejše, v zaposlitev in izhodi starejših, slabše izobraženih v pokoj). Čeprav ima Slovenija relativno dobro izobraženo delovno aktivno prebivalstvo, so razlike glede na spol, starost, dejavnost in poklicno skupino.

Delež nizko izobraženih je pri ženskah in moških približno enak. Delež srednješolsko izobraženih je višji pri moških, delež terciarno izobraženih pa pri ženskah, kar je povezano z višjo vključenostjo žensk v terciarno izobraževanje.

V izobrazbeni strukturi delovno aktivnih prebivalcev so razlike glede na starost. Delež nizko izobraženih je v starostni skupini 25-34 let nizek zaradi visoke vključenosti v srednješolsko izobraževanje. S starostjo se povečuje in je v srednji (45-54 let) in višji (55-64 let) starostni skupini razmeroma visok (Tabela 1). Visok delež med starejšimi je neugoden z vidika demografskih gibanj (staranje prebivalstva) in s tem povezanega pričakovanega podaljševanja delovne aktivnosti ter ohranjanja zaposljivosti starejših. Delež srednješolsko izobraženih se je od pričetka krize zmanjšal le v starostnih skupinah 25-34 let in 35-44 let.

Tabela 1: Izobrazbena struktura delovno aktivnih prebivalcev, po starosti, Slovenija in EU, 2014,

	Slovenija			EU			v %
	Nizka ¹	Srednješolska	Terciarna ²	Nizka	Srednješolska	Terciarna	
25-34 let	4,3	55,6	40,1	12,4	46,4	41,2	
35-44 let	6,8	55,6	37,5	15,7	47,1	37,1	
45-54 let	13,1	59,4	27,5	20,5	50,4	29,1	
55-64 let	20,6	52,4	27,0	24,2	47,4	28,5	

Eurostat, preračuni Umar.

Legenda: ¹ Nizka izobrazba zajema pri nas osnovnošolsko izobraževanje. ² Terciarna izobrazba zajema pri nas višješolsko strokovno izobraževanje in visokošolski dodiplomski in podiplomski študij.

Tabela 2: Izobrazbena struktura delovno aktivnih prebivalcev, starih 25-64 let, skupaj, javne storitve¹ in zasebni sektor², EU, 2014,

v %

	Skupaj			Javne storitve			Zasebni sektor ²		
	Nizka	Srednješols	Terciarna	Nizka	Srednješols	Terciarna	Nizka	Srednješols	Terciarna
EU	17,4	48,1	34,6	9,6	38,3	52,1	20,2	51,7	28,2
Avstrija	11,2	54,8	34,0	8,2	46,1	45,7	12,2	57,8	30,0
Belgija	17,5	38,3	44,3	11,6	29,8	58,7	20,5	42,6	36,9
Bolgarija	10,8	56,5	32,7	4,9	33,0	62,1	12,3	62,5	25,2
Ciper	15,0	37,1	47,9	5,6	21,7	72,7	18,0	42,0	40,0
Češka	3,6	72,7	23,7	2,2	52,0	45,8	4,0	78,1	17,9
Danska	15,5	44,5	40,0	10,5	31,6	57,9	18,5	52,2	29,3
Estonija	5,8	52,9	41,2	2,1	31,0	66,8	6,9	59,4	33,7
Finska	9,2	43,9	47,0	3,5	34,6	61,9	11,6	47,8	40,6
Francija	16,8	44,1	39,1	14,2	38,6	47,1	17,9	47,0	35,1
Grčija	26,1	39,3	34,6	5,7	26,2	68,1	32,5	43,4	24,1
Hrvaška	10,1	62,9	27,1	5,6	42,7	51,7	11,4	68,6	20,0
Irska	14,2	37,4	48,5	8,0	26,5	65,5	16,6	41,7	41,7
Italija	31,4	47,3	21,3	13,5	43,6	42,9	36,6	48,3	15,1
Latvija	6,7	58,4	34,9	1,5	38,5	60,0	8,3	64,3	27,4
Litva	3,4	52,6	43,9	0,7	30,1	69,1	4,3	59,5	36,2
Luksemburg	12,7	36,0	51,3	9,5	37,1	53,4	14,9	35,5	49,6
Madžarska	10,9	61,7	27,4	10,4	42,9	46,7	10,8	68,0	21,2
Malta	45,9	27,7	26,4	28,2	24,7	47,0	53,0	28,9	18,1
Nemčija	9,4	60,3	30,2	6,0	53,5	40,5	10,7	62,8	26,5
Nizozemska	18,4	42,2	39,4	10,1	37,1	52,8	22,6	45,0	32,5
Poljska	5,3	61,0	33,7	2,2	35,0	62,8	6,1	68,1	25,8
Portugalska	49,8	24,1	26,1	27,9	23,8	48,2	57,5	24,2	18,3
Romunija	21,7	58,4	19,9	5,3	47,5	47,2	24,3	60,2	15,5
Slovaška	4,0	72,6	23,3	5,2	54,3	40,5	3,6	78,5	17,8
Slovenija	9,3	56,9	33,8	3,6	36,0	60,4	11,0	62,9	26,1
Španija	33,3	22,8	43,9	13,3	19,7	67,0	39,5	23,7	36,8
Švedska	12,4	46,0	41,6	8,6	31,8	59,6	14,5	53,6	31,9
Zdr. kraljestvo	15,9	39,4	44,7	9,2	30,7	60,1	19,0	43,4	37,6

Eurostat - interni podatki, preračuni Umar.

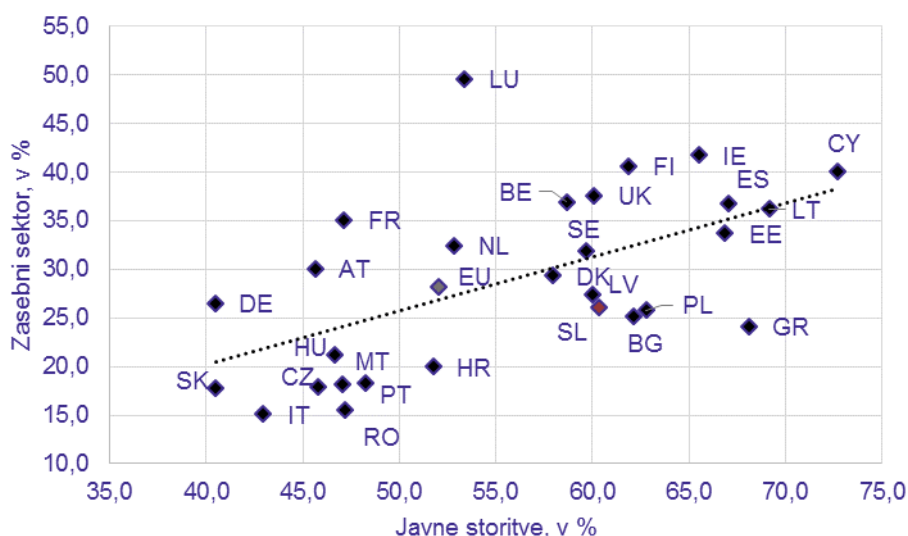
Legenda: ¹ Dejavnosti: O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti, P Izobraževanje, Q Zdravstvo in socialno varstvo. ² Dejavnosti: . A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo, B Rudarstvo, C Predelovalne dejavnosti, D Oskrba z električno energijo, plinom in paro, E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, saniranje okolja, F Gradbeništvo, G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, H Promet in skladiščenje, I Gostinstvo, J Informacijske in komunikacijske dejavnosti, K Finančne in zavarovalniške dejavnosti, L Poslovanje z nepremičninami, M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti, R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti in S Druge dejavnosti.

Izobrazbeni strukturi delovno aktivnih v javnih storitvah in zasebnem sektorju se močno razlikujeta. Pri nas sta deleža nizko in srednješolsko izobraženih v zasebnem sektorju večja kot v javnih storitvah, delež terciarno izobraženih pa je veliko manjši. Delež nizko izobraženih je v obeh sektorjih nižji od povprečja EU, delež srednješolsko izobraženih pa je v zasebnem sektorju višji, kar je ugodno. Pri nas na nizek delež nizko izobraženih vpliva tudi nizka stopnja delovne aktivnosti nizko izobraženih. Delež terciarno izobraženih je v zasebnem sektorju manjši od povprečja EU (Tabela 2), kar je neugodno z vidika človeškega kapitala kot dejavnika konkurenčnosti. Slovenija se uvršča v skupino držav bivših socialističnih držav (Latvija, Bolgarija, Poljska) in Grčije, ki imajo visok delež terciarno izobraženih v javnih storitvah, a relativno nizkega v zasebnem sektorju. Nekatere gospodarsko bolj razvite severnoevropske države (Švedska, Finska) in

zahodnoevropske države (Združeno kraljestvo, Belgija) imajo podoben delež terciarno izobraženih v javnih storitvah kot Slovenija, a bistveno višjega zasebnem sektorju (Slika 1). To kaže na preskromno uporabo terciarne izobrazbe v zasebnem sektorju, ki bi lahko prispevala k večji konkurenčnosti in dvigu dodane vrednosti slovenskega gospodarstva. Manjše zaposlovanje terciarno izobraženih je po naši oceni povezano z obstoječimi strukturnimi značilnostmi slovenskega gospodarstva, s preskromnim spodbujanjem odpiranja na znanju temelječih delovnih mest, z neusklajenostjo ponudbe kadrov s potrebami podjetij, v krizi pa tudi s finančnimi problemi slovenskega gospodarstva.

Slika 1: Delež delovno aktivnih prebivalcev, starih 25-64 let, s terciarno izobrazbo, zasebni sektor in javne storitve, EU, 2014, v %

Eurostat, preračuni Umar.

Velike razlike v izobrazbeni strukturi delovno aktivnega prebivalstva so tudi med dejavnostmi. Čeprav je delež nizko izobraženih v vseh dejavnostih nižji od povprečja EU in se je od pričetka krize zmanjšal v večini dejavnosti (najbolj v oskrbi z vodo, ravnanju z odpadki in odpadki, saniranju okolja), je v nekaterih dejavnostih visok (Tabela 3). Najvišji je v dejavnosti kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo, kjer je visok delež starejših (55-64 let), pri katerih je delež nizko izobraženih višji. Delež je visok tudi v gradbeništvu, ki tradicionalno zaposluje slabše izobraženo delovno silo in v nekaterih drugih dejavnostih.

Delež terciarno izobraženih je podobno kot v povprečju EU najvišji v izobraževanju in strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih, kjer je večina del visoko strokovnih. Za tem povprečjem močno zaostaja v dejavnosti informacijske in komunikacijske dejavnosti in v gradbeništvu, kar kaže na rezerve pri zaposlovanju terciarno izobraženih. Veliko višji pa je v javni upravi, obrambe in dejavnosti obvezne socialne varnosti, kjer se praviloma zaposlujejo diplomanti družboslovja. Delež terciarno izobraženih se je od pričetka krize povečal v vseh dejavnostih (najbolj v oskrbi z vodo, ravnanje z odpadki in odpadki, saniranje okolja) z izjemo poslovanja z nepremičninami.

Tabela 3: Izobrazbena struktura delovno aktivnih prebivalcev, starih 25-64 let, skupaj in po dejavnostih, Slovenija in EU, 2014

v %

	Slovenija			EU		
	Nizka	Srednješolska	Terciarna	Nizka	Srednješolska	Terciarna
Skupaj ³	9,3	56,9	33,8	17,4	48,1	34,6
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	37,5	53,9	8,6	40,6	50,4	9,1
B Rudarstvo	0,0	84,3	15,7	13,1	61,3	25,6
C Predelovalne dejavnosti	13,3	67,6	19,1	20,2	56,8	23,0
D Oskrba z električno energijo, plinom in paro	1,5	47,0	51,5	6,3	52,7	41,0
E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, saniranje okolja	13,7	56,5	29,8	27,4	53,0	19,6
F Gradbeništvo	19,0	71,5	9,5	24,6	57,6	17,8
G Trgovina, vzdrževanje in	2,1	72,6	25,3	20,3	57,4	22,3
H Promet in skladiščenje	6,4	77,8	15,8	22,4	60,0	17,6
I Gostinstvo	5,6	77,9	16,6	31,1	52,4	16,5
J Informacij. in komunikacij. dej.	2,2	47,6	50,2	4,6	32,5	62,9
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	0,0	39,4	60,6	4,8	41,2	54,1
L Poslovanje z nepremičninami	0,0	53,3	46,7	12,7	49,2	38,1
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	0,0	29,6	70,4	4,0	28,6	67,4
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	21,1	56,5	22,3	29,4	48,2	22,3
O Dej. javne uprave in obrambe, dej. obvezne socialne varnosti	0,9	37,4	61,7	10,9	45,0	44,1
P Izobraževanje	3,3	24,5	72,2	5,7	23,3	71,0
Q Zdravstvo in socialno varstvo	6,7	50,7	42,6	11,6	44,6	43,8
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	1,2	41,7	57,2	13,0	41,1	45,9
S Druge dejavnosti	1,8	78,8	19,4	17,1	53,2	29,7

Eurostat - interni podatki, preračuni Umar.

Legenda: ¹ Nizka izobrazba zajema pri nas osnovnošolsko izobraževanje. ²Terciarna izobrazba zajema pri nas terciarno izobraževanje (višješolsko strokovno izobraževanje in visokošolski dodiplomski in podiplomski študij). ³ Zajete so dejavnosti A-S.

Razlike v izobrazbeni strukturi med poklicnimi skupinami so, podobno kot v povprečju EU, velike. Povezane so z ravni izobrazbe, ki se praviloma zahteva za opravljanje dela v posamezni poklicni skupini. Delež nizko izobraženih je, tako kot v povprečju EU, najvišji v poklicih za preprosta dela, kjer za uspešno opravljanje dela praviloma zadostuje osnovnošolska izobrazba. Razmeroma visok je tudi v nekaterih drugih poklicnih skupinah, kjer je za uspešno opravljanje dela potrebna srednješolska izobrazba¹ (Tabela 4), kar kaže na potrebe po povečanju deleža srednješolsko izobraženih. Delež delovno aktivnih z nizko izobrazbo se je od pričetka krize najbolj zmanjšal v poklicih za preprosta dela in poklicni skupini kmetijci, gozdarji, ribiči in lovci. Delež srednješolsko izobraženih je v vseh poklicnih skupinah, kjer uspešno opravljanje večine del oziroma poklicev omogoča srednješolska izobrazba, višji od povprečja EU, najbolj odstopa v skupini storitve, prodajalci in poklicih za neindustrijski način dela. Delež terciarno izobraženih je najvišji in primerljiv s povprečjem EU v poklicni skupini strokovnjaki, ki s svojim delom povečujejo obstoječi obseg znanja, razvijajo znanstvene in umetniške zamisli in teorije, te

¹ Kmetovalci, gozdarji, ribiči, lovci, Poklici za neindustrijski način dela in Upravljalci strojev in naprav, industrijski izdelovalci in sestavljalci.

sistematično poučujejo, lahko pa so zaposleni v kakršnikoli kombinaciji teh treh aktivnosti. Za opravljanje večine del oz. poklicev te glavne skupine poklicev je potrebna terciarna izobrazba. Slovenija najbolj odstopa od povprečja EU po višjem deležu terciarno izobraženih v poklicnih skupinah zakonodajalci, visoki uradniki, menedžerji in v vojaških poklicih, od pričetka krize pa se je delež najbolj povečal v skupini Uradniki.

Tabela 4: Izobrazbena struktura delovno aktivnih prebivalcev, skupaj in po poklicnih skupinah, Slovenija in EU, 2014

	Slovenija			EU		
	Nizka	Srednješolska	Terciarna	Nizka	Srednješolska	Terciarna
Skupaj	9,5	56,7	33,8	17,7	47,9	34,3
Zakonodajalci, visoki uradniki, menedžerji	0,8	31,2	68,0	9,2	34,0	56,8
Strokovnjaki	0,0	15,2	84,8	1,4	13,6	85,0
Tehniki in drugi strokovni sodelavci	0,9	64,6	34,4	6,7	52,9	40,3
Uradniki	3,6	77,8	18,6	11,6	61,5	26,9
Poklici za storitve, prodajalci	4,9	85,8	9,3	22,6	61,4	16,0
Kmetovalci, gozdarji, ribiči, lovci	38,8	55,9	5,4	39,7	52,1	8,2
Poklici za neindustrijski način dela	11,6	84,6	3,8	25,5	66,8	7,7
Upravljalci strojev in naprav, industr. izdelovalci in sestavljavci	21,4	76,6	2,0	31,3	62,9	5,8
Poklici za preprosta dela	45,3	51,1	3,6	47,7	46,3	6,0
Vojaški poklici	0,0	59,8	40,2	11,1	58,5	30,4

Eurostat - interni podatki, preračuni Umar.

Legenda: Delovno aktivni so razvrščeni v poklicne skupine, glede na Mednarodno standardno klasifikacijo poklicev.

Čeprav se izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva izboljšuje, so na tem področju določeni izzivi. Delež nizko izobraženih se zmanjšuje, vendar so v srednji in višjih starostnih skupinah ter v nekaterih poklicnih skupinah in dejavnostih rezerve za njegovo zmanjšanje. K temu bi lahko poleg vključenosti mladih prispevala tudi večja vključenost odraslih v srednješolsko izobraževanje, ki pa se zmanjšuje in je po 40. em letu starosti zanemarljivo nizka.² Zaposlovanje terciarno izobraženih v zasebnem sektorju bi bilo treba bolj spodbujati in s tem krepiti konkurenčne in inovacijske sposobnosti podjetij.

Poleg dosežene ravni izobrazbe je pomembno tudi, da imajo zaposleni ustrezne veščine. Ob podaljševanju delovne aktivnosti je izziv priprava posameznika z veščinami za stalno prilagajanje spremembam potreb trga dela, na kar opozarja publikacija Trends shaping education 2016 (2016). Neskladja veščin zmanjšujejo možnosti za optimalno uporabo človeškega kapitala. Po izsledkih Cedefopove raziskave European skills and jobs survey iz leta 2014 (Skills, qualifications and jobs in the EU: the making of a perfect match, 2015) pri nas dobri petini zaposlenih manjka ustreznih veščin. Po izsledkih Napovednika zaposlovanja 2015/II se slaba četrtnina delodajalcev v Sloveniji srečuje s pomanjkanjem ustreznih kadrov, v velikih podjetjih pa več kot tretjina. Raziskave in podatki kažejo na pozitiven učinek vključenosti v izobraževanje na produktivnost podjetja, panoge in narodnega gospodarstva (CVET in Europe: the way ahead, 2015). Pri nas bi k zmanjševanju neskladij veščin prispevala večja povezanost med izobraževanjem in potrebami trga dela ter večja vključenost v vseživljenjsko učenje. S tega vidika so neugodni zmanjševanje vključenosti delovno aktivnih prebivalcev v vseživljenjsko učenje, nizka vključenost delovno aktivnih v tistih dejavnostih in poklicnih skupinah, kjer

² V šolskem letu 2014/2015 je v starostni skupini 30-39 let znašala 0,8 %, v starostni skupini 40-64 let pa 0,1 %.

je višji delež nizko izobraženih, v vseživljenjsko učenje, nizka vključenost starejših in nizko izobraženih odraslih prebivalcev v vseživljenjsko učenje.

Kontaktna oseba za področje: Tanja Čelebič, UMAR, tanja.celebic@gov.si

Informacijo pripravila: Tanja Čelebič, UMAR, tanja.celebic@gov.si

Viri:

- CVET in Europe: the way ahead. (2015). Solun: Cedefop.
- Eurostat Portal page – Population and social condition – Education and training. (2016). Luxembourg: Eurostat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- Eurostat Portal Page – Population and social conditions – Population. (2016). Luxembourg: Eurostat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.
- Interni podatki Eurostata o izobrazbeni strukturi delovno aktivnega prebivalstva po dejavnostih in poklicnih skupinah. Luxembourg: Eurostat.
- Kaj delodajalci napovedujejo za slovenski trg dela za prvo polovico leta 2016? Rezultati ankete Napovednik zaposlovanja 2015/II.
- Opisi kategorij SKP-08. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. <http://www.stat.si/SKP/Default.aspx?id=2>
- SI – Stat podatkovni portal – Demografsko in socialno področje – Izobraževanje. (2016). Ljubljana: Statistični urad RS. <http://www.stat.si/>.
- SI – Stat podatkovni portal – Demografsko in socialno področje – Prebivalstvo. (2016). Ljubljana: Statistični urad RS. <http://www.stat.si/>.
- Skills, qualifications and jobs in the EU: the making of a perfect match? Evidence from Cedefop's European skills and jobs survey. (2015).
- Trends shaping education 2016. (2016). Paris: OECD.

